

21
Karl Evang

FELLES MARKEDET

ET INNLEGG
MOT NORGES
DELTAGELSE NÅ

*ikke bare en
økonomisk
men en
politisk og
nasjonal sak.*

17/1-62

Om såpekoking?

Det er pussig hvor omhyggelig samordnet agitasjonen for at norsk medlemskap i Fellesmarkedet er det eneste saliggjørende, er blitt i det siste. En har nesten følelsen av at det sitter en felles «hjer-netrust» bak — eller kanskje helst en informasjonssentral som passer på å plante rundt de opplysninger og problemstillinger som til enhver tid finnes hensiktsmessig.

Et pussig treff er det for eksempel at Karl Evangs skrift «Fellesmarkedet», akkurat samtidig blir kommentert redaksjonelt i flere konservativt orienterte aviser, som om det skulle være en oppskrift på å koke såpe av bestemødre. For riktignok har forfatteren brukt det temmelig drastiske eksemplet mot slutten av framstillingen, at skulle man resonnerer strengt økonomisk i alle ting, kunne man risikere å komme til den konklusjon at det lønte seg å koke såpe på nære slektninger. Men det er en uttalelse han har satt med petit på en måte som neppe innbyr til de utlegninger den har vært gjenstand for. Iallfall blir det nok så latterlig om et slikt framstillingsteknisk «feilskjær» skal være det eneste som blir trukket fram fra en 24 siders analyse, skrevet av en av dem som sterkest har engasjert seg mot norsk deltakelse i Fellesmarkedet. Han har her bygd opp en samlende argumentasjon for sitt syn.

Evang har før i Arbeiderbladet lagt fram hovedpunktene i skriftet. Han er motstander av at Norge skal gå med i en vest-europæisk «superstormakt», mener at det er fare for at et slikt fellesskap vil bli ledet av politisk og økonomisk reaksjonære krefter og at Norge må regne med at vi i tilfelle ikke kan fortsette å utvikle et sosialt og økono-

men sterkest står Liv Ullmann i minnet. Man ville gjerne ha sett henne på skjermen.

Caro Olden.

misk velferdssamfunn etter samme linjer som hittil. Han tror også at det vil skade vår forbindelse med utviklingslandene og den øvrige verden.

Evang er svært kategorisk i sin omtale av Tyskland og tyskere. Selv om det uløste Tysklandsproblem kan være en krigstrusel i Europa (særlig om Tyskland blir ledende i en større blokk), ville en mer nyansert uttrykksmåte vært bedre og riktigere. Også ellers legger forfatteren tydelig fram sine synspunkter i en form der han med vilje setter tingene på spisse. Det er en prosedyre for sitt standpunkt Evang har utarbeidet, for så vidt en motvekt mot den systematiske prosedyren som er organisert fra dem som går inn for medlemskap i Fellesmarkedet.

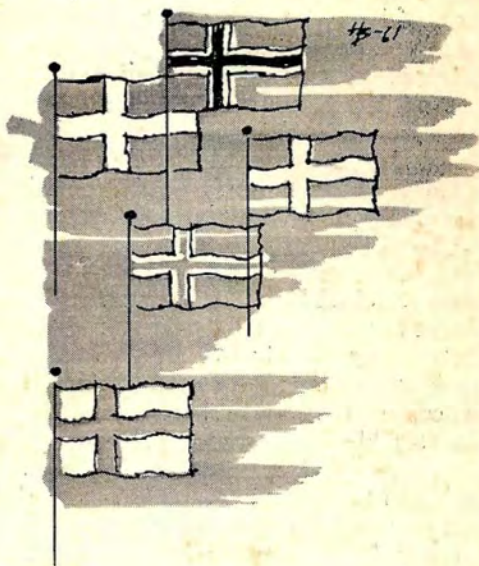
Som en kortfattet innføring i de politiske overveielser som har fått mange på Arbeiderpartiets venstre fløy til å reagere mot medlemslinjen, er Evangs skrift klart, opplysende og nyttig. Det inneholder også mange ting som vil vinne gjenklang blant en hel del mennesker som ikke deler helsedirektørens alminnelige politiske syn.

Skriftet er gitt ut av Asjon mot Medlemskap i Fellesmarkedet, Oslo.

H. Sp.

NR. 14 — DAGBLADET, OSLO

Har
de
små
land
utspilt
sin
rolle?

*Et innlegg mot Norges
deltagelse i
FELLES-MARKEDET
ved Karl Evang*

Innledning.

La mitt standpunkt være klart med engang:

Jeg kan ikke forsones meg med den tanke at Norge nå skulle gå inn i et vest-europeisk fellesskap. Det ville hverken gagne Norge selv eller de krefter i verden vi ønsker skal styrkes og seire. Det ville svekke muligheten for å nå frem til en avspenning og en fredelig verden. Det ville skape nye vanskeligheter for de fattige land i deres kamp for høyere levestandard og større frihet. Det ville også bety et brudd på den linjen vi har prøvd å følge i Norge: stadig større demokratisk herredømme over de økonomiske kreftene.

Jeg tror også det er altfor tidlig allerede nå å gå inn i forhandlinger om tilknytning, såkalt assosiering. Vi kan og må ta tiden til hjelp.

Alle er vel nå blitt klar over at det dreier seg om noe langt mere omfattende og alvorlig enn en slags utvidet handelsavtale, et *økonomisk fellesskap*. Her tas bevisst sikte fra en rekke stormakters og mindre lands side på å oppnå ikke bare økonomiske, men ennå mere politiske og militære fordeler gjennom trinnvis å skape en *ny superstormakt i verden*, det forente Vest-Europa, tett knyttet sammen med U.S.A.

Avgjørelsen som vi treffer får derfor virkninger på linje med de største skjebneavgjørelser i vårt lands historie. Det går ikke for langt å sammenligne med det norske folks skjebnear 1814 og 1905.

Vi må ta en prinsippavgjørelse.

Vårt daglige liv beveger seg gjerne etter *kortsiktige* linjer: Fru Hansen leverer inn sin flekkete sommerkjole til rensing i en stille periode før vårrusket kommer. Hansen kjøper nye ski til sin datter, fordi hun har vokst fra de gamle; ski-støvlene var forresten også blitt for små. Brødet går opp igjen i pris, men til gjengjeld refunderer sykestrygden 100 % for særlig viktige legemidler. De nye tariffavtalene kommer i tur og orden, og lønningene følger prisene på veien oppover. I flere fylker er det ikke lenger venteliste for sinnssyke som trenger behandling i sinnssykehus. Veier bygges ut og åpner for avstengte grender. Vann som legges inn på kjøkkenet, sparer husmorens rygg og armer, når hun om morgenen skal ruste ut mannen for arbeid og barna på deres vei til den nye folkeskolen.

Alt dette og meget mer av lignende størrelsesorden er det som bestemmer vårt daglige liv, vår trivsel og lykke. «Hva du evner kast av i de nærmeste krav».

Folkenes og nasjonenes liv beveger seg etter *langsiktige* linjer. Det var ikke — og er heller ikke idag — likegyldig for norske mennesker at landet ble skilt fra Danmark, at det fikk sin grunnlov i 1814. Våre foreldres innbitte kamp — også da mot konservative krefter i Norge — for å frigjøre oss fra fellesskapet med Sverige i 1905, er på svært mange vis avgjørende for det liv vi lever idag. De beslutninger som ble

truffet av regjeringen Nygaardsvold i de hektiske dagene etter det tyske overfallet i april 1940 var bestemt av det langsiktige, ikke det kortsiktige.

Slike langsiktige linjer er ofte vanskelige å få tak på. Det dreiser seg om sammensatte ting, komplekser av kjennsgjeringer, tanker og følelser som har sin rot i landets og folkets historie, geografi, særpreg og tiltro til egen evne. Men ikke det alene. Det har også sin rot i en vurdering av det som ellers foregår i verden, av styrkeforholdet mellom de langsiktige linjene — de *ideene* — som kjemper om innflytelse i våre dager.

Her vil den kløktige straks minne om at det er en intim sammenheng mellom det langsiktige og det kortsiktige, mellom den ideologi vi søker å levendegjøre og de daglige småting som til syvende og sist betyr så meget for oss, kanskje det meste for de fleste.

Dette er selvsagt helt riktig. Det er nettopp den langsiktige linjen et land og et folk følger, som i neste omgang bestemmer dets daglige liv, dets livsvaner, levestandard, kultur, utslagsmuligheter.

Men derfor må vi også når de store avgjørelser treffes, ta dem etter langsiktige linjer, ikke på grunnlag av mulig eller sannsynlig kortsiktig økonomisk vinning. En sjelden gang må vi rive oss løs fra de daglige detaljer, hvor viktige de enn kan være, og prøve å danne oss vår mening i en videre sammenheng, på ideologisk grunnlag.

Vi er nå ved en slik skillevei. Vi kan ikke ta stilling til om Norge bør slutte seg til det europeiske økonomiske fellesskapet vesentlig på grunnlag av om våre handelsmuligheter blir litt bedre eller litt dårligere. Her må vi for en gangs skyld ta en prinsippavgjørelse, fordi avgjørelsen vil bestemme vårt folks og vårt lands skjebne for all fremtid. Går vi inn i Fellesmarkedet, enten helt eller delvis, er det ingen vei tilbake. Holder vi oss utenfor, eller venter vi iallfall, til saken er mere avklart, står vi friere til å ta et riktig valg.

Her bør ingen avgjørelse treffes før såvidt mulig hele det norske folk er klar over hva vi gjør. Dette er også mulig, fordi avgjørelsen skal treffes på grunnlag av prinsipper, på grunnlag av enkle ideer, ikke på grunnlag av et hav av handelspolitiske detaljer. Derfor er det etter mitt skjønn uriktig og farlig å hevde at en sak som denne er så innviklet at den ikke egner seg for folkeavstemning fordi folk ikke ville skjønne hva de stemte over.

Dette er ikke bare en grov undervurdering av almenhetens sunne skjønn og evne til å danne seg en mening om hovedspørsmål. Det betyr samtidig å føre avgjørelsen ned på et handelspolitisk plan hvor den ikke hører hjemme. Skal man ikke risikere å splitte det norske folk i to grupper som står steilt mot hverandre, er en folkeavstemning ikke bare mulig, men kan bli den eneste mulige vei. Å nå tilbunns i problemene slik vil kreve sin tid, men den tid får vi ta.

Saken ville stille seg annerledes om spørsmålet hadde vært utredet slik at både velgere og partier hadde kunnet ta standpunkt til den før siste stortingsvalg.

Hvem er far til tanken om det europeiske fellesskap?

Ideen om en vesteuropeisk superstormakt har to hovedrøtter. Ingen av dem er sprunget av norsk eller nordisk jord.

Den ene er amerikanernes gamle yndlingstanke om et «Europas forente stater». Den annen er tyskernes gamle drøm om å dominere Europa.

Først noen ord om amerikanernes interesse for saken:

Tanken om et Europas forente stater går i U.S.A. langt lenger tilbake enn til tiden etter den annen verdenskrig. Opprinnelig hadde tanken derfor fra amerikansk side heller ikke noen sammenheng med motsetningsforholdet til Sovjetsamveldet. Den oppsto og var levende i U.S.A. lenge før Sovjet ble følt som en konkurrerende stormakt og omfattet også øst-europeiske land. Det er lett å konstatere at amerikanerne fra begynnelsen av dette århundrede, ja ennå tidligere var trett av og irritert over den evige krangel mellom de europeiske land, det inngrodde motsetningsforholdet mellom Frankrike og Tyskland, den ustanselige uro på Balkan osv. Alt dette stillet stadig verdensfreden i fare og tvang under den første verdenskrig U.S.A. inn i krigen. De sterke isolasjonistiske og nøytralistiske strømningene

i U.S.A. har alltid sett frem til et forenet Europa som et vilkår for bedre kontroll med alle disse krangleverne og emosjonelle europeiske nasjonalistene. Det har vært sterke brytninger om disse spørsmål i U.S.A., fordi dette unge kjempelandet ikke hadde lett for å finne sin plass i verdensbildet, og særlig ikke i forhold til det gamle og dengang dominerende Europa. Det var amerikanerne gjennom president Wilson som mere enn noe annet enkelt land bidro til at Folkeforbundet kom i stand etter den første verdenskrig. Men isolasjonistene i U.S.A. seiret, U.S.A. brøt med Folkeforbundet, gikk ut og bidro derved til å skape mulighetene for den annen verdenskrig. Også den blev — sett med amerikanske øyne — startet av «det urolige Europa».

Yndlingstanken om et Europas forente stater gikk imidlertid i U.S.A. langt utover isolasjonistenes rekker. Amerikanerne er første-, annen- eller mange generasjonseuropeere, nær sagt fra alle land i Europa. Deres forfedre eller de selv forlot oftest sine land fordi de fant livsvilkårene der uutholdelige, økonomisk, politisk eller religiøst. Intet er mere naturlig enn at de i sitt nye miljø, selv borgere i verdens rikeste supermakt, trakk den slutning at mange av Europas problemer ville forsvinne om alle de europeiske «småstatene» dannet et motstykke i denne del av verden til U.S.A. i vest.

Ofte kommer slike utbredte reaksjonsmåter klartest til uttrykk i små-

ting. Alle har vi vel truffet den amerikanske turist, dypt irritert over toll- og passkontroll i vekslende former og på stadig mere uforståelige språk hver annen eller hver tredje time under reise i Europa. Han uttrykker klart sin forbauselse over at ikke alle disse «småstatene» forlengst har slått seg sammen.

Det ville være for meget forlangt at han skulle ha forståelse og sans for de enkelte europeiske lands egenart og egenverd, basert på deres historie, kultur, geografi og skiftende næringsgrunnlag.

Men dette representerer bare historisk sett den bredere, så å si folkelige, bakgrunn for amerikanernes sympati for tanken om et Europas forente stater.

I våre dager, og da først og fremst etter at den «kalde krigen» satte inn etter den annen verdenskrig, er ikke bare motiveringen vesentlig endret; også selve målet er blitt fundamentalt forskjellig fra det opprinnelige. Det dreier seg ikke lenger om et *samlet Europa*, men om å skape et bolverk mot Sovjet-samveldet i form av en *Vest-europeisk* stormakt. Nå gjelder det ikke lenger å *samle* Europa, men å *kløve* det, splitte det definitivt slik at U.S.A. kan støtte seg til en del av det. Bare et økonomisk, politisk og militært samlet og koordinert Vest-Europa, kan etter amerikansk oppfatning demme opp for den øst-europeiske økonomiske og politiske offensiv, og bidra til å sikre U.S.A. militært. Bare det kan også bli sterkt nok til å avlaste U.S.A. for de ustanselige økonom-

iske uttellingene til militære støttepunkter i Vest-Europa.

Mot kommunistenes åpent uttalte forvissning om at deres ideologi engang vil beherske hele verden, setter U.S.A. opp sin mottese: At det frie økonomiske konkurranse-system til slutt vil seire over alt.

Ved å presse på som U.S.A. gjør nå for å få i stand den nye vest-europeiske økonomiske supermakt, viser U.S.A. at de ikke ser det vest-europeiske økonomiske fellesskapet som et konkurrerende økonomisk system, men som et fremstøt for sin egen økonomiske ideologi på det europeiske fastland. Etter at vi under hårde kamper har avskaffet det, innbys vi, som professor *Ragnar Frisch* uttaler det, til igjen å falle tilbake på det «uopplyste pengevelde». Et system som i mange hovedtrekk står det amerikanske nærmere enn den brokete «velferds-økonomi» i Europa, skal få fast fotfeste i Vest-Europa. Det rene, uforfalskede, velsignelsesrike frie konkurranse-systemet, storkapitalismen i våre dagers teknokratiske skikkelse skal flyttes frem til midt i Europa. Jernteppet skal forsterkes med edlere og mere uforgjengelige metaller: gull og sølv.

Den annen og viktigste kilde til tanken om det europeiske fellesskapet er å finne i Tysklands drøm om en gang å beherske hele Europa.

Dette burde det være unødvendig å si mange ord om. Denne tyske drømmen er også gammel — Gud bedre — og langt mere aggressiv og destruktiv enn amerikanernes

tidligste naive forestillinger om at de gammeldagse europeerne engang måtte komme til å kopiere deres «God's own country» (Guds eget land).

Det finnes vel knapt den familie eller det hjem i noe europeisk land som ikke har mistet en eller flere av sine kjære eller på annen måte opplevet påtvunget og unødvendig tragedie som følge av den tyske ekspansjonsbølgen som har velte frem over Europa med uregelmessige mellomrom. Hver gang det tyske riket systematisk hadde samlet tilstrekkelig overskudd av økonomisk og industriell styrke til å kunne gi sin militærmakt fornøden kraft, trakk de tyske soldatstøvlene flest mulig andre europeere ned i den uforlignelige blanding av søle blod og lidelse som vi kaller krig. Alt var tillatt under det tyske slagordet «Lebensraum» (livsrom) for den tyske ånd, for det herlige tyske menneske, for tysk industri og næringsliv, for tysk vitenskap og filosofi. Hitler var ikke sånn som man nå ofte ynder å fremstille det, noe enestående, noe helt avvikende eller unormalt i denne tyske ekspansjonstrang, selv om han i visse henseende drev det lenger enn noen annen og ut i en karikatur som alle til slutt kunne fatte. Men hans forrøvelde forestillinger om «det ariske» og «det nordiske» menneskes biologiske overlegenhet, hans hensynsløse forakt for de små og svake, enten det nå var land eller personer, hans krav om kadaverdisiplin, hans nesten perverse selvdyrkelse og stormannsgale

forestillinger om tysk yteevne — er alt sammen uttrykk, om enn ytterliggående, for trekk og synspunkter som enhver uhildet observatør lett kan se alltid har vært representert av sterke krefter i Tyskland — og er det også i dag. Dengang, bare for 16 år siden, da tyskerne definitivt hadde tapt den annen verdenskrig, så det en kort tid ut som om de hadde tapt noe langt mere enn krigen selv. De nye brutale trekk som Tyskland langt mere enn noen annen nasjon har ansvar for å ha innført i krigføringen: kamphandlinger rettet direkte mot sivilbefolkningen og mot sivile mål («total krig»), vidtgående represalier mot sivilbefolkning («Televågmetoden»), fullstendig ødeleggelse av materielle verdier i annen manns land for å hindre motpartens fremrykking, og sist, men ikke minst, massedrap og folkemord, dvs. utryddelse av hele folkegrupper (jøder, polakker og andre slaver, politiske fanger, undertiden også krigsfanger), — alt dette syntes endelig å ha gjort det klart at *denne nasjon ikke igjen måtte komme til makten i Europa*. Fremtidens historikere vil formodentlig ha vanskelig for å forklare den utrolige hurtighet hvormed alt dette ble glemt, eller kanskje rettere sagt tapt i en tåke, etterhvert som Tyskland ble gjort til en av de viktigste skanser på langt sikt i amerikanernes politiske og militære Maginot-linje mot Sovjet-samveldet og Øst-Europa. Ikke minst med amerikansk kapital ble Tyskland bygget opp i rivende tempo, mens

amerikanske, franske og engelske tropper like meget skaffet ro og beskyttelse som de kunne utøve kontroll eller dempe på Tysklands vekst til i løpet av få år å bli den rikeste og sterkeste makt i Vest-Europa. Tyskernes uovertrufne evne til å klage utfoldet seg også under selve gjenreisningen og drev de seierrike allierte til ytterligere ytelser og innrømmelser. Levestandarder i Tyskland passerte raskt Englands, Frankrikes og de andre seierherrenes. Berlin-krisen ga tysk nasjonalisme høve til å skaffe seg gjenklang over hele verden. Tyskerne under Adenauer pustet henrykt til det stadig økende spenningsforholdet mellom Øst og Vest. Dette var i seg selv en naturlig og forståelig reaksjon fra tysk side. Det revansjefylte Tyskland som hadde tapt to verdenskriger og som nå var delt hadde ingen interesse av en stabiliserende, fredelig utvikling. Aktivistene i Tyskland så sin sjanse ved en tredje verdenskrig mellom seierherrene. Men det var for tidlig ennå. Tyskland måtte for sitt neste fremstøt skaffe seg en videre, en kraftigere plattform. Det måtte «ordne» resten av Europa rundt seg til det kommende korstog mot Øst — først og fremst til Oder-Neisse-linjen og så? Den gamle erkefiende Frankrike måtte først bringes på linje sammen med det mishandlede Belgia og den gamle — men upålitelige — kampfelle Italia. Nederland og Luxembourg fulgte på kjøpet. Det gis alltid inntrykk av at det

vesteuropéiske økonomiske fellesskapet er en fransk-tysk løsning, men det er en vesensforskjell her. For Frankrike er det et fornufts-ekteskap, for Tyskland en ny og billigere vei til å virkeliggjøre sin ergjerrige drøm om å dominere Europa, i første omgang Vest-Europa. To ganger har de andre européiske land knekket Tyskland militært med U.S.A.'s hjelp. Nå gjelder det — og det ligger så forjettende nær — å binde disse gamle fiender sammen i et interesse-fellesskap som stadig skal bli mere strammende. Oppskriften er enkel: Frykten for russerne skal drive oss i Tysklands armer.

Men de som i første rekke ser Norges tilslutning til fellesskapet som et bolverk mot kommunismen bør minnes om at også da Tyskland rustet opp forrige gang — under Hitler — var hovedargumentet det samme: truselen kommer fra øst. Våre hjemlige nazister klynger seg fremdeles krampaktig til dette. Tingene er snudd på hodet. Skal vi nå mere eller mindre ta våre egne landsforredere til vårt hjerte? At russernes aggressive politikk, nå i siste omgang deres hensynsløse gjenopptakelse av prøver med kjernefysiske våpen, har lettet tyskernes og amerikanernes oppgave sier seg selv. Dette er en grunn til for at man fra norsk side må ta avstand fra denne russiske politikken. Men ikke noe argument for å gå inn i fellesskapet. Prøver man et øyeblikk å se saken fra russisk synsvinkel er det vanskelig å unngå den tanken at den usedvanlige vold-

somhet og steilhet i russernes holdning henger sammen med deres desperate frykt for at det skal lykkes U.S.A. og Tyskland å stable på bena en vest-europeisk superstormakt med åpen fiendtlig front mot øst. Det er neppe Vest-Tyskland *isolert* russerne frykter så sterkt, men et Vest-Tyskland som mere eller mindre kan fylke bak seg Sovjetunionens gamle allierte mot Tyskland, både i Europa og i Amerika. Derfor er det lett å se en sammenheng og en stigning i hardheten i den russiske politikken i Berlin- og Tysklandsspørsmålet i takt med Tysklands vekst, først som en økonomisk og militær faktor i seg selv, senere som en mere og mere dominerende makt i en vest-européisk blokk. Det lyktes ikke å holde Tyskland avvæpnet, heller ikke å skape en «avspent» atomfri sone i Europa. Ingen som minnes den tyske militærmakts historie, som mere spesielt har satt seg inn i hva russerne tapte av menneskeliv i den annen verdenskrig, eller som har sett de tyske materielle ødeleggelsene* i Sovjet-samveldet, kan i og for seg være forbauset over *tendensen* i den russiske Tysklandspolitikken, selv om det med rette kan reises spørsmål om de metoder de har brukt tjener deres egen hensikt. Tror noen at den tyske

* Forfatteren av disse linjer, som senhøstes 1944, ble sendt av den norske regjering i London over Stockholm til Moskva hadde — da flyet fløy meget lavt — anledning til med egne øyne å se den utrolige, nesten totale ødeleggelse som strakte seg helt fra den russiske grense og til få kilometer fra Moskva.

revansjetanken er død etter to tapte verdenskriger og med et delt Tyskland? Skal vi hjelpe Tyskland til med økonomiske og politiske midler i tredje omgang å vinne den seir de ikke kunne skaffe seg med våpenmakt?

Demokratiet må vinnes hver dag og av hver enkelt av oss i sitt land.

Demokratiet i fare.

Det understrekes ofte at vi tilhører den demokratiske verden, og at vi må forsvare demokratiet. Men det er mange slags demokratier, mange grader, farger og avskygninger, mange trinn i demokratiets utvikling. For demokratiet er som alt annet underlagt utviklingens lov. Det er ikke noe som er vunnet og stabilisert en gang for alle. I mange vest-européiske land, og blant dem de nordiske, har de folkevalgte demokratiske organene sett det som en av hovedoppgavene planmessig å bygge ut sosiale tjenesteorganer for befolkningen («velferdsstatsidéen»). Et annet hovedformål har vært planmessig å skaffe seg voksende kontroll over de økonomiske kreftene (tanken om det «økonomiske demokrati»). I begge disse hovedtrekk skiller vårt demokrati seg skarpt og avgjørende ut fra f. eks. det amerikanske. Det er i første rekke arbeiderbevegelsen gjennom sine politiske og faglige organer som har kjempet dette frem, støttet av liberale borgerlige krefter. Så sterk har disse sosialistiske og liberalistiske kreftene vært at endog tilhengere av et mere uhemmet spill av de konkurrerende

økonomiske kreftene har måttet følge med, slik at den politiske kamp om den videre utvikling av velferdsstaten og det økonomiske demokratiet, iallfall periodevis har foregått uten større politiske motsetninger.

Når det gjelder den videre utvikling av velferdsstaten, er det heller ikke i Norden noen tegn på avslapning eller sviktende interesse på noe hold. Tvert om, i Norge har endog den borgerlige opposisjon søkt å finne en plattform i sin kritikk mot den sittende Arbeiderpartiregjering fordi den ikke gikk raskt nok frem. Den åpenbare fare ved tilslutning til den nye vest-européiske storstaten, ligger på dette felt deri at de fleste andre européiske land er kommet kortere, til dels vesentlig kortere enn oss.

Hvilke følger det ville få for vår sosialpolitikk om vi gikk inn i det vest-européiske fellesskapet, kan ingen i dag med sikkerhet fortelle oss. Traktaten har her (art. 117) en ytterst uklar formulering hvor det tales om «utjevning», men riktignok «på et stadig høyere nivå». Vårt nordiske system kjennetegnes og skiller seg også fra de fleste systemer i Europa ellers, derved at en relativt høy del av den samlede lønn for arbeid ytes i form av sosiale goder, i tjenester, i solidarisk støtte til den som trenger det. Forskjellen fra amerikanernes system er på dette punkt ennå større. Det er vanskelig å forstå hvordan denne viktige og hårdt tilkjempede balansen, som betyr så mye i vårt folks daglige liv, for deres helse og

trivsel, skal kunne bevares om Norge går opp i en langt sterkere økonomisk enhet, ledet etter andre prinsipper. Det er desto mere tragisk som vårt land på dette felt er inne i en rivende utvikling hvor vi faktisk er i ferd med å avrunde vårt sosiale velferdssystem og fylle huller som altfor lenge har vært åpne. Deretter kunne vi så gå videre, vår egen vei, men til nytte også for andre.

Når det gjelder det demokratiske herredømmet med de økonomiske kreftene, har vinden derimot også i vårt land endel år blåst i gal retning. Under presset først og fremst fra U.S.A. har det foregått en alminnelig såkalt «liberalisering» av det økonomiske liv. Den ene etter den andre av de økonomiske samsfunnsreguleringer og restriksjoner er opphevet. Arbeiderregjeringen i Norge har betenkelig ofte i den senere tid fått komplimenter fra reaksjonære krefter for imøtekommelse og forståelse på dette felt. Men det går åpenbart ikke fort nok sett med de mest aktive kapitalistenes øyne. De européiske demokratiene har vist seg for sterke og for målbevisste når det gjelder å utvikle kontrollen med de økonomiske kreftene, planmessig utnyttelse av arbeidskraft og råstoffer, prioritering av tiltak, regulering av kreditter og pengebevegelser. Og, hva som er aller farligst fra kapitalistisk synspunkt, det har vist seg at dette er forenlig med sterk økonomisk vekst. Derfor kan og må man også oppfatte forslaget om vest-européisk økonomisk fellesskap som et

storstilet forsøk på å koble disse plagsomme regjeringer, Storting, de politiske partiene, de store faglige organisasjonene og andre demokratiske organer ut av bildet. Ingen som setter seg inn i arten, sammensetningen og den myndighet det nye fellesskapets overordnede organer har eller er tenkt å få, vil kunne nøle med å si at vi her står ved en dyptgripende endring av våre demokratiske institusjoner. Spørsmålet kan her ikke reduseres til om vår grunnlov av 1814 med eller uten endringer kan tøyes så langt at den i bokstaven ikke kommer i direkte konflikt med den nye ordning. På langt sikt er det åpenbart tale om en endring så dyptgripende at vi ville trenge en ny grunnlov.

I det Vest-europeiske fellesskapet er det som kjent fire slike organer: *Ministerrådet* med en representant for hvert av medlemslandene, dog således at de store medlemsland møter med mere enn en stemme. Slår noen få store land seg sammen, kan de i endel saker overstemme alle de små, i andre saker trenger de bare å kjøpe eller true med en av de små.

Kommisjonen skal bestå av «9 dyktige og anerkjent uavhengige borgere». Dette organ har ikke bare innstillende, men også direkte utøvende og kontrollerende myndighet. Det er det viktigste administrative ledd på høyeste plan, mens *Ministerrådet* skal treffe de politiske beslutninger. *Kommisjonens* medlemmer er ikke representanter for regjeringene og kan ikke motta

noen instruksjoner fra dem, men skal etter traktaten bare handle i fellesskapets interesse.* Som et *rådgivende* organ for seg har kommisjonen en økonomisk og sosial komite, med representanter for sosiale og økonomiske interessegrupper. Bare denne kombinasjonen lukter lang vei.

Den *parlamentariske forsamling* består av parlamentarikere oppnevnt av medlemsstatenes parlamenter. Men disse parlamentarikere er ikke bundet av instruksjoner fra sine regjeringer eller nasjonalforsamlinger. Også her har stormaktene overvekt. Etter den nåværende sammensetning av den parlamentariske forsamling skal det ikke mye til før stormaktene kan overstemme de små land. Men ikke bare det. Allerede nå har det i fellesskapets parlamentariske forsamling dannet seg en såkalt kristelig-demokratisk (dvs. vesentlig katolsk) en såkaldt «liberal» og en sosialistisk (i mellomeuropeisk forstand) gruppe. Hver enkelt av disse står tilhøyre for tilsvarende grupper hos oss.** Det forutsettes forøvrig i traktaten at den parlamentariske forsamling skal utarbeide forslag for direkte valg av representantene etter ensartede regler i alle medlemsstatene, slik at valget altså ikke i fremtiden skal skje gjennom Stortinget eller tilsvarende organ. Under alle omstendigheter måtte man regne med

* Se Langeland, Løchen og Skutle: «Det europeiske økonomiske fellesskap» s. 15.

** Det skulle for øvrig bli pussig å se på samarbeidet mellom protestanter og katolikker i den kristelige politiske blokken.

at et litet land som Norge fikk helt minimal innflytelse, *Domstolen* består av dommere valgt av regjeringene for 6 år med den oppgave å avgjøre rettsspørsmål ved fortolkningen og anvendelsen av traktaten. Også spørsmål om den rettslige gyldighet etter traktaten av vedtak som er truffet av ministerrådet og den parlamentariske kommisjon, kan bringes inn for domstolen. Avgjørelsen av domstolen er gitt umiddelbar rettskraft i medlemsstatene.

Det er for det første klart — ingen benekter det — at alle disse faste organene klart bryter med de *nasjonale, konstitusjonelle* organer vi er vant til. På sentrale punkter, både når det gjelder den beslutende, den utøvende og den dømmende myndighet, settes de nasjonale organer ut av spillet. Dette ligger i selve sakens natur, i ideen om den vesteuropeiske superstormakt. Enhver må for sitt vedkommende tenke nøye igjennom hvordan han heller hun ville reagere overfor avgjørelser som var truffet stikk imot norske interesser, slik de var kommet til uttrykk gjennom våre egne folkevalgte organer, våre egne sakkyndige, vårt administrasjonsapparat og våre store organisasjoner. Hva spesielt arbeidernes og funksjonærenes faglige organisasjoner angår, bør de være klar over at den store innflytelse de gjennom harde kamper har skaffet seg i de nordiske land, deriblant Norge, ikke har noe motstykke i de europeiske land som nå er medlemmer

av fellesskapet, og at de derfor etter alt å dømme ville måtte spille en langt bekjedere rolle.

Det er allikevel ikke bare denne side ved saken jeg her vil trekke frem. Det hovedspørsmål man må stille er, hvilket styrkeforhold disse fellesskapets overordnede organer vil kunne få i forhold til de rene økonomiske interesser, kapitalinteressene. Når man leser Roma-traktaten og de norske fremstillinger av hvordan systemet inntil nå har virket, kan man vanskelig frigjøre seg fra det inntrykk at det bevisst er tatt sikte på å rokke selve demokratiet i dets grunnvoll, iallfall slik vi oppfatter og praktiserer demokratiet i Norden. Det er vel kjent at økonomiske pressgrupper i U.S.A. har en etter våre begreper utålelig sterk innflytelse på, ja i visse høve kan sies å dirigere de folkevalgte organer.

Er kanskje formelen for den nye økonomiske superstormakten i Vest-Europa så enkel som denne: Det gjelder å gjøre en omgående bevegelse i forhold til våre demokratiske organer, slik at de rene penge- og handelsinteresser kan få boltre seg mere fritt? Er dette så — og meget kan tyde på det — ville det for arbeidere, funksjonærer og andre lønsmottakere, bønder og fiskere, bety at de måtte begynne kampen for sine rettigheter om igjen, slik vi sto 50 år tilbake. Og dennegang mot en langt farligere fiende, som har lært av historien og som har avlurt den politiske og faglige arbeiderbevegelse mange av deres metoder. Det er selve

folkets medbestemmelsesrett som er i fare, og på dette punkt må det foreligge ganske andre garantier enn i dag før det blir tale om å oppgi det vi har vunnet. Siden Tyskland etter alt å dømme vil bli den sterkeste enkeltstat i fellesskapet, er det også naturlig å spørre når Tyskland i det hele har hatt noe grunnfestet og levende demokrati.

Hvem har den nye stormakt front mot?

I vår opprørte verden er det en grunnsvakheter at den planlagte vest-europeiske supermakten ikke står fritt. Den er i selve sin tilblivelse bundet ved positiv holdning i en retning, fiendtlig holdning i andre. Fronten mot Øst-Europa er klar, ikke bare politisk og militært, men også økonomisk. På et tidspunkt da Sovjetsamveldet, Tsjekkoslovakia, Ungarn, Polen osv. er i ferd med å nå et produksjonsnivå hvor et raskt økende varebytte innen Europa ville være naturlig og egnet til stadig å lage flere huller i jernteppet, slutter Vest-Europa seg sammen med felles økonomisk front mot Øst. Mye taler for at det her ligger et hovedmotiv fra U.S.A.'s og de vest-europeiske industrimagnaters side. De frykter konkurransen.

Jeg understreker igjen: Det er grov forfalskning å tale om det nye «fellesskapet» som en samling og koordinering av Europa. Det er en *splittelse* av Europa det er tale om, en dyptgående og irreparabel spaltning, et ledd i den tragiske

to deling av verden som om den får fortsette bare kan gi et resultat: det store destruktive krigerske oppgjøret mellom interessegruppene.

Den politiske og militære fronten mot Øst-Europa er så klar og alminnelig erkjent at jeg her ikke behøver å gå nærmere inn på den. Derimot er de fleste kanskje ikke klar over at den planlagte vest-europeiske superstormakten — med Norge som mere eller mindre «sleeping partner» — også, om enn mere indirekte, har front mot de fattige land, mot utviklingslandene.

Det utspringer først og fremst av det tilgrunnliggende forhold at de fattige land ennå stort sett er råstoffleverandører, mens de industrialiserte europeiske land i langt høyere grad bygger sin økonomi på ferdige produkter. Det skal ikke — som vi så for noen få år siden — mere enn en liten forskyvning til i forholdet mellom råstoffpriser og priser på ferdigvarer før de fattige landene taper like meget i inntekt som den samlede økonomiske støtte de får fra de rikere industrialiserte land.

Hjelpen til utviklingslandene på det økonomiske, sosiale og andre plan, må være preget av smidighet, improvisasjon, eksperimentering, tilpasset til disse lands vekslende behov. Den må finne sted i liten såvel som i stor målestokk. Det er ikke bare penger og faglig lærdom vi kan hjelpe med. Også sosiale og helsemessige tjenesteorganer og — noe som ofte glemmes — mellommenneskelige reaksjonsmåter er av grunnleggende betydning.

Ikke minst når det gjelder samfunnsadministrasjonen, i dette ords videste mening, i samspillet mellom de folkevalgte politiske organer, embetsmenn og funksjonærer og de store folkelige organisasjoner, er det av sentral betydning at utviklingslandene fritt og uhemmet kan samarbeide direkte med hvert enkelt land, stort eller lite. Våre nordiske særløsninger må kunne prøves uavhengig av en vest-europeisk stormakts økonomiske, politiske og andre interesser. I all beskjedenhet har allerede svenske, norske og fellesskandinaviske hjelpetiltak i fattige land vist seg å kunne tilføre verdier som er forskjellige fra det større land har kunnet yte, og som har hevdet seg fordelaktig i forhold til det. I en langsiktig utvikling som den de fattige land nå er inne i, er det ikke bare omfanget av hjelpen som spiller rolle, men kanskje ennå mer arten, kvaliteten. Mange fattige land har gitt uttrykk for at de ser med mere enn skepsis på planene om en vest-europeisk økonomisk supermakt. Jeg vet godt at tilhengerne av Norges medlemskap her straks vil innvende at nettopp den økete økonomiske styrke som skulle bli resultatet av det økonomiske fellesskapet i Vest-Europa, ville gi økte muligheter for hjelp til utviklingslandene. Jeg tror dette er en ren illusjon. Den innstilling de tidligere europeiske kolonimaktene, særlig kanskje Frankrike, Belgia og Tyskland — men også England — ennå har i blodet er så vesensforskjellig fra innstillingen i Norden at en

felles fruktbar innsats er lite tenkelig. Og selvom vi ville og kunne samarbeide, vet vi at utviklingslandene selv, som tidligere nesten alle har vært koloniland, ser med helt andre øyne på representanter for tidligere europeiske kolonimakter enn på representanter fra land som aldri har vært direkte engasjert i Europeisk kolonipolitikk.

Norge er et lite land. Vi gjør det ikke større ved å oppslukes i en vest-europeisk stormakt.

Har de små land utspilt sin rolle?

Hovedargumentet for at de vest-europeiske land skulle slutte seg sammen i en stormakt er som kjent at de små land nå blir for små enheter økonomisk sett. Bare ved sammenslutning til større enheter, kan man, heter det, gjennomføre på den ene side den nødvendige *spesialisering*, med henleggelse av de forskjellige ledd av produksjonen der det lønner seg best, og på den annen side fullt ut nytte våre dagers muligheter for *masseproduksjon*. At de små stater dermed ville opphøre som selvstendige nasjonale enheter, tar man med på kjøpet nærmest som en bivirkning. Fra økonomisk sakkyndige er det pekt på at de økonomiske fordeler Norge kan oppnå er mere enn tvilsomme.* For en alminnelig sam-

* Jeg viser til de synsmåter som bl. a. er kommet til uttrykk gjennom professor Ragnar Frisch og dosent Leif Johansen i brosjyren «Norge og Fellesmarkedet, en kritisk oversikt og et standpunkt» og gjennom innlegg fra en rekke andre økonomer som advarer mot tilslutning.

funnsborger faller det naturlig å stille det kanskje naive, men høyst nødvendige spørsmål: Eksisterer da nasjonene vesentlig eller bare for å produsere varer og drive handel? Og også fra tilhengerne av fellesmarkedet får man da gjerne et enstemmig svar: «Selvsagt ikke». Dermed har man igjen bare understreket at det ligger andre og kanskje mere vesentlige motiver bak, slik jeg før har vært inne på: Politisk og militært bolverk mot øst, varig splittelse av Europa i øst og vest, front mot den voksende produksjonen i Øst-Europa.

Det er forøvrig i parentes bemerket pussig at de samme stormaktene som nå vil lokke eller presse små land inn i det nye vest-europeiske superstormakten, samtidig medvirker til at det i Afrika skapes et så stort antall små, «frie» stater at mange av dem med sikkerhet antas å ha langt mindre sjanse til å stå på egne ben enn selv de minste europeiske land. Belgias splittelsespolitikk i Kongo, støttet av kapitalinteresser, er nå klart avdekket. Selv om det skulle være så at det for landene i mellom-Europa er naturlig å slutte seg sammen på produksjons- og handelsbasis, følger derav ikke at det samme gjelder f.eks. for de nordiske land. Det resonnement som her føres av de norske økonomisk sakkundige jeg ovenfor refererte til, virker overbevisende på meg. Jeg skal derfor ikke gå nærmere inn på det.

Men la oss i sin alminnelighet reise det spørsmål: Har de små land

virkelig utspilt sin rolle i verden idag? Jeg kan ikke se annet enn at de trenges mere enn noen gang før! La oss stille spørsmålet slik: Har de store land vist at de kan løse sine indre nasjonale problemer bedre enn de små land? Har de store land vist at de kan komme til bedre internasjonal forståelse med andre store land? Har stormaktene i det hele vist en mere sosial eller en mere usosial opptreden i den internasjonale familie av nasjoner enn de små?

Vi kjenner alle svarene. Det kan selvsagt diskuteres hvilken av superstormaktene som er gått lengst i å innrette seg uten hensyn til andre og hvem som sterkest har til sidesatt andre lands interesser. Det er ikke her meningen å skifte sol og vind. Det som for oss i denne sammenheng må være avgjørende er at jo større og mektigere en nasjon er, dessto sikrere synes den nesten automatisk å bli på at dens livsform, dens moralnormer og dens politiske og økonomiske system er det «riktige», det beste, det som hele verden bør velsignes med. Ingen som kjenner begge de eksisterende superstormaktene, U.S.A. og Sovjetsamveldet, vil være i tvil om det. «Free enterprise» er like meget en religion i U.S.A. som kommunismen er det i Sovjetunionen.

Vi i de små land gis stadig skarpere valget mellom «The American way of life» og «det russiske menneskes livsform». Begge parter følger med mildere eller mere brutale midler skriftens ord «den som ikke er med meg er imot meg».

Når vi ikke ønsker å presses inn i dette valg, skyldes det ikke bare at valget på langt sikt betyr nasjonal selvutslettelse. Det er etter mitt skjønn mere vesentlig at de små land på mange områder har vist seg å være mere fruktbare og lettere disiplinerte i samlivet nasjonene imellom enn superstormakter.

Vi har, iallfall i den rike del av verden, nådd det trinn i produksjonsevne, den høyde i levestandard, da det vesentlige og viktigste ikke ligger i øket velstand, men i evnen til å skape trivsel og utfoldelsesmulighet for det enkelte menneske, mellommenneskelige forhold som gir sikkerhet og trygghet, muligheter for å bygge en fredelig verden. Her synes de små land å være overlegne overfor de store. Vi har derfor i sannhet ingen grunn til å bøye oss for teknokratenes megalomani. De små land må ikke la seg rasjonalisere bort i de store kapitaltrustenes golde effektivitets- og lønnsomhetsjakt, som etter sitt vesen ikke har noen ende, og som i den nåværende splittede verden bare kan føre til større økonomiske motsetninger, kriser og konflikter på et farligere plan.

Skulle vi idag for alvor drøfte oppløsningen av nasjonale grenser, burde erfaringen kanskje nærmere tilsi oss å gå den annen vei og ta sikte på internasjonale regler som sikrer at stater aldri nådde over en viss størrelse. Dette er imidlertid ren utopi, og derfor går veien på meget lang sikt mot «én verden». Det fremmes ikke ved skarpere

blokkdannelse, på tvers av historiske, geografiske og økonomiske sammenhenger.

Når er — historisk sett — nordmenn blitt lykkelig ved å underordne seg fremmede?

Har vi da noe å by?

Det avgjørende for et standpunkt bør alltid være det positive, ikke det negative, ikke «jeg protesterer mot noe» men, «jeg vil noe». Har vi da overhodet noe å by frem, noe som er vårt?

De små nordiske land har alltid vist og viser også idag et særpreget ansikt i den europeiske familie av nasjoner. Det er ganske visst i løpet av de siste år lykkes å splitte Norden så grundig at alle fem land står i sin egen særlige stilling utenrikspolitisk sett. Allikevel fornemmer enhver som lærer våre land å kjenne utenfra den dype indre sammenheng, likhetstrekkene, båret av felles historie, livsvilkår, reaksjonsmåte, moraloppfatning og samfunnsordning. De nordiske demokratiene, iallfall slik vi finner dem i de tre skandinaviske land og Island skiller seg i mange felles trekk både ut fra demokratiene i Storbritannia og på det europeiske kontinentet. Et sammentreff av gunstige omstendigheter, befolkningsmessig og språklig ensartethet, en utdannelses- og kunnskapsmessig høytstående befolkning med våken rettferdighetssans og respekt for medmenneskers liv og helse og med dyp og spontan uvilje mot å se andre lide, har gjort våre land til de sikreste og mest konse-

kvente støtter for velferdsstaten og for den demokratisk-politiske ledelse og utnyttelse av de økonomiske kreftene. Vår vei er hverken kapitalismens eller kommunismens. Vi har valgt — og er langt på vei til å realisere — en *tredje løsning*. Dette er vårt bidrag til dagens ideologiske kamp og forvirring. At denne vår linje på det økonomiske, sosiale, kulturelle og andre plan best angripes og søkes underminert både fra vest og øst, gjør oss bare sikrere i vår sak om at vi her har vår egen plattform. Representanter fra utviklingslandene strømmer i voksende skarer hit for på stedet å sette seg inn i våre løsninger og vil også gjerne ha fagfolk fra våre land til å hjelpe seg. At endog de bitre fiender av vårt system både i øst og vest i voksende omfang studerer særlig våre lands sosiale og administrative struktur, det sprudlende lokale initiativet, samarbeid mellom lokal og sentral myndighet osv. befester oss i den oppfatning at vi her i all beskjedenhet har skapt noe av varig verdi og med utviklingsmuligheter i seg. I arbeidet med å bygge dette ut har de besluttende ansvarlige statsmenn ofte sett *varetakelsen* av mennesket som det primære, de økonomiske virkemidlene som det de er: Middel til å nå målet.

Skal vi gi dette på båten ved å la oss oppsluke i en vest-europeisk storstat? De mellomeuropeiske stormaktenes vei var aldri vår. Skal vi selge disse verdiene for 30 sølvpenger til tyske, franske og ameri-

kanse kapitalinteresser. På langt sikt kan spørsmålet faktisk stilles i denne brutale form. For går vi inn, er ingen vei tilbake. Vi er i godt som i ondt bundet til de store kontinentalmaktenes politikk og interesser.

Jeg skal her ikke gå inn på alt det som *politisk* taler imot at Norge skulle velge denne tvangstrøyen. La det være nok å minne om at vi i så fall — i langt høyere grad enn nå — blir medansvarlige i Frankrikes politikk i Alger og andre franske kolonier, i Belgias blodbestenkte virksomhet i Kongo, i Tysklands uforsonlige revansjepolitikk i Europa og dets økonomiske nykolonialisme i de fattige land. Personlig er jeg ikke i tvil om at dette er i strid med den jevne norske manns og kvinnes innstilling, om de kjente sammenhengen.

Om bare rene handelsinteresser regjerte verden, kunne det fortone seg riktigt og fornuftigt å selge sin egen bestemor — ja sin mor — for fremstilling av såpe. Men selv om det ble bra og billig såpe, var det vel mange som ville foretrekke å ha litt mindre såpe og heller beholde sine kjære en stund til.

«Det haster!»

Det haster, får vi høre. Selvsagt haster det ikke. Tvert om. Hastverk i denne saken er livsfarlig for samholdet i det norske folk. Vi trenger tid. Hvorfor skulle vi igjen falle for det gamle, kjente salgstrick: «Jeg har en spesiell pris nettopp for Dem, men da må De bestemme Dem innen i morgen kl. 12». Vi står i en helt annen stilling enn både Danmark og England.

Det er endog kommet trusler, først antydningssvis, etterhvert med brutal åpenhet: går Norge ikke inn nå og straks, vil vi komme til å angre på det: vi vil få dårligere økonomiske og andre vilkår senere!

Hvem det egentlig er som står bak dette presset har det ikke vært mulig å røke ut. Man mistenker at det mere er fellesskapets få særlig aktive tilhengere i Norge enn de land som allerede har sluttet seg sammen. Forsåvidt kan det være det samme hvem det er som på denne måten driver en slags blackmail (pengeutpressing). Bare den som har dårlig samvittighet bøyer seg for slikt. Den som har rent mel i posen går til politiet.

Det er også en god gammel regel aldri å ta viktige avgjørelser når man er forvirret, føler seg truet eller forurettet. Det er mye visdom i den setning som finnes i mange britiske offisielle noter: «Her Majesty's Government does not like to act under the pressure» (Den kongelige britiske regjering ønsker ikke å handle under press). Det har tatt oss hundreder av år å bygge opp vårt samfunn til det vi har nådd idag. Har vi til de grader mistet troen på oss selv at vi ikke skulle prøve å fortsette?

Vi bør etter mitt skjønn heller ikke idag innlede forhandlinger om løsere tilknytning, såkalt assosiering. Slike forhandlinger binder. Det er all grunn til å tro at deler av vårt næringsliv allerede ved åpningen av slike forhandlinger ville begynne å tilpasse seg med sikte på en sannsynlig tilslutning.

Slike tilpasninger kan ofte ikke gjøres om igjen, eller i tilfelle bare med skadevirkninger. Det foreligger i dagens situasjon og i utviklingstendensene i Norge selv såvidt jeg kan se intet som skulle tvinge oss inn på den bane å oppgi vår selvstendighet og gå opp i en stormakt. For det er dette det på langt sikt er tale om. Planen bærer preg av panikk og mangel på selvtillit.

Etterord.

Jeg skriver disse linjene ombord i et norsk handelsskip på vei sørover til et utviklingsland. Langt hjemmefra, og med avstandens velsignede avklaring ble det en nødvendighet å få levere ett innlegg mot det som idag for meg fortøner seg som et av de mest skjebnesvangre skritt vårt land kunne ta i den nåværende verdenssituasjon.

Er da vi som reagerer slik gammel-dagse og avdankete nasjonalister? Er vår sterke instinktmessige og forstandsmessige forkastelse av norsk medlemskap i den nye vesteuropeiske storstaten begrunnet bare i primitiv kjærlighet til Norge og i stolthet over hva det norske folk har skapt ut av et hardt og karrig land? Er det vesentlig motvilje mot å se kapitalsterke tyskere, franskmenn, belgiere og andre utlendinger kjøpe opp våre vannfall, vår skog, vår jord, våre feriemuligheter og andre naturherligheter for nesen på kapitalsvakere nordmenn? Er det uviljen mot at vår norske kultur - for det finnes i all beskjedenhet en slik - skal forsvinne i et større vesteuropeisk hele?

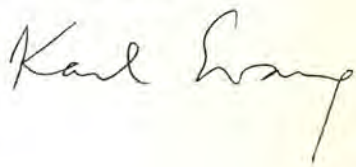
At dette spiller rolle, kan ikke benektes, men jeg tror det vesentlige ligger på et annet felt. Mange av oss føler det slik, at selv om levestandarden må høynes også i Europa, er det ikke den alt overskyggende oppgaven idag å styrke Vest-Europas produksjons- og handelsinteresser, heller ikke å utdype kløften øst—vest ytterligere. To ting har høyere prioritet: Å sikre en fredelig utvikling i verden og å hjelpe fattige land i deres kamp for større frihet og høyere levestandard. Begge deler kan bare tilgodeses ved en avspenning, ved en utjevning av motsetningene, ikke ved en tilspissing.

Formålet med dannelsen av en vest-europeisk superstormakt ligger etter vårt skjønn ikke bare, ja kanskje ikke engang først og fremst på det økonomiske, men på det politiske og militære plan. Dannelsen av en slik sammenslutning nå er egnet til å øke spenningen i verden, utdype motsetningene, fryse fast blokkdannelsen. De små lands muligheter for å gjøre en selvstendig innsats i fredens og fremskrittets tjeneste blir vesentlig redusert. Vi trenger idag mere enn noen gang før land som står mest mulig fritt, selv om de er små. Vår internasjonalsisme krever noe annet og mere konstruktivt enn skjerpet blokkdannelse på handelspolitisk og militært grunnlag. Vi tror det idag bare ville øke mistenksomheten, aggresjonen og angsten i verden, presse opprustningene videre og derved utsette til en ennå fjernere fremtid den

kollektive sikkerhet som alene kan gi grunnlag for fred.

Det er ikke militærstrategen, geopolitikeren eller den profittsultne høkeren som nå bør ha det bestemende ord. Den eneste realistiske utenrikspolitikken er å sette alt inn på å styrke det *almenmenneskelige fellesskapet*, den generelle fredsviljen i alle land. Gjennom det går veien til nedrustning. De små land kan her virke vesentlig ved eksemplets makt. En fullverdig innsats i det solidariske fellesskapet forutsetter — iallfall i dag — en styrke som individuelt bare kan hentes i en nasjonal sammenheng og samhörighet. Det betyr ikke at de nasjonale grensene nødvendigvis vil bestå evig. Nye tider vil stille nye perspektiver.

I sjøen utenfor Afrika,
november 1961

Utgitt av
AKSJON MOT MEDLEMSKAP
I FELLESMARKEDET
POSTBOKS 7098 - OSLO
Pris kr. 2,—.